

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA PRIMERJALNO KNJIŽEVNOST IN LITERARNO TEORIJU

TJAŠA ŠTERK

**Motivi ljubezni in nezvestobe v Flaubertovi *Gospo Bovary*
in Tolstojevi *Ani Karenini***

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Tone Smolej

Univerzitetni študijski program prve
stopnje: primerjalna književnost in
literarna teorija, dvodisciplinarni

Ljubljana, 2017

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojim staršem, ki so mi omogočili študij in mi stali ob strani. Hvala vsem prijateljem, ker so verjeli vame in me spodbujali. Zahvala gre tudi profesorju dr. Tonetu Smoleju za pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

IZVLEČEK

Roman Gustava Flauberta *Gospa Bovary* je v knjižni izdaji prvič izšel leta 1857. Zgodba se odvija v Franciji, glavna tema realističnega romana pa je izpraznjenost malomeščanskega življenja in zakona. Glavna oseba je Emma Bovary, ki se poskuša iz turobnega, njenim pričakovanjem nenaklonjenega zakona, rešiti z ljubezenskimi avanturami. Motive ljubezni in nezvestobe iz tega romana sem primerjala z motivi v delu *Ana Karenina* Leva Nikolajeviča Tolstoja. Delo je v knjižni izdaji izšlo leta 1878. Osrednja junakinja Ana Karenina je nezadovoljna s svojim zakonom, pravo ljubezen pa najde v Vronskem. V svoji primerjavi romanov sem se osredotočila na analizo motiva prešuštnice, motiva družbenih razmer, motiva materinske ljubezni, motiva neidealnega soproga in motiva samomora.

Ključne besede: Ana Karenina, Emma Bovary, motiv, realizem, literatura

ABSTRACT

Motifs of love and marital infidelity in Flaubert's *Madame Bovary* and Tolstoy's *Anna Karenina*

Madame Bovary, written by Gustave Flaubert, was first published in 1857. The story takes place in France. This realist novel talks about the emptiness of provincial life and marriage. The main character is Emma Bovary. She tries to get away from her dreary, unfavourable marriage with various love affairs. The thesis compares the motif of love and disloyalty in Flaubert's *Madame Bovary* with Lev Nikolayevich Tolstoy's novel *Anna Karenina* from 1878. The main character Anna Karenina is unhappy with her marriage. She finds her true love in Vronski. The comparison was focused on the analysis of the motif of adultery, the motif of the influence of society, the motif of motherly love, the motif of the unideal husband and the motif of suicide.

Keywords: Anna Karenina, Emma Bovary, motif, Realism, literature

KAZALO

1 UVOD	5
2 BIOGRAFIJA.....	6
2.1 Gustave Flaubert	6
2.2 Lev Nikolajevič Tolstoj	6
3 GENEZA.....	8
3.1 Gospa Bovary	8
3.2 Ana Karenina	9
4 ZGODBA	10
4.1 Gospa Bovary	10
4.2 Ana Karenina	11
5 ANALIZA MOTIVOV	12
5.1 Definicija pojma "motiv"	12
5.2 Motiv prešuštnice.....	12
5.3 Motiv materinske ljubezni	14
5.4 Motiv družbenih razmer	16
5.5 Motiv neidealnega soproga.....	17
5.6 Motiv samomora	20
6 ZAKLJUČEK.....	23
7 VIRI IN LITERATURA	24

1 UVOD

Diplomska naloga obravnava romana dveh velikanov svetovne književnosti, *Gospo Bovary* Gustava Flauberta in *Ano Karenino* Leva Nikolajeviča Tolstoja. Osredotočila sem se na iskanje in analizo motivov, ki prikazujejo ljubezen in nezvestobo. Romana sta si v marsičem podobna, a hkrati različna.

Podoben je že njun nastanek, saj sta oba pisatelja idejo dobila v svoji okolici. Flaubert je delo napisal na podlagi časopisne novice o zakoncih Delamare, Tolstoj pa je navdih našel v nesrečnem zakonu Ane Stepanovne in Bibikova. Obe glavni junakinji romanov sta hkrati tudi naslovni junakinji, družici pa ju nesrečen zakon, vpliv družbe, prešuštvo, neidealni soprogi in nazadnje tudi smrt.

Najprej bom na kratko opisala življenje in delo obeh avtorjev, nato pa bom predstavila nastanek obeh del in njuno vsebino. Glavna naloga diplomske naloge pa bo analiza motivov ljubezni in nezvestobe. Kot prvo bom na kratko opisala teoretično razlago motiva, potem pa se bom lotila analize motivov prešuštva, vplivanja družbenih razmer, materinske ljubezni, neidealnega soproga in samomora. Zanimalo me bo, kako se vsak izmed teh motivov kaže v izbranih delih in kako vpliva na literarne osebe, predvsem na osrednji junakinji, Ano Karenino in Emmo Bovary.

2 BIOGRAFIJA

2.1 Gustave Flaubert

Eden največjih francoskih in svetovnih pisateljev Gustave Flaubert se je rodil 12. decembra 1821 v Rouenu. Starši njegovemu odraščanju niso posvečali veliko pozornosti, saj se je rodil kot nezaželen otrok. Njegov oče je bil glavni kirurg v mestni bolnišnici, skupaj z Gustavom pa sta živela v podnajemniškem stanovanju blizu bolnišnice. Na očetovo željo je Flaubert leta 1840 začel študirati pravo v Parizu, vendar je študij leta 1846 po epileptičnem napadu opustil. Preselil se je na podeželje v Croisset, kjer se je posvetil pisanju in živel samotarsko življenje. Občasno je obiskal prijatelje v Parizu ali pa se podal na daljše potovanje (v severno Afriko, Turčijo, Italijo, ...). Dopisoval si je z mnogimi znanimi pisatelji, kot sta George Sand in Ivan Sergejevič Turgenjev, s književnico Louise Colet pa sta leta 1846 postala par. Flaubert je bil predstavljen cesarju in imenovan za viteza legije časti. Celó življenje je trpel za depresijo. Ni se želel poročiti, saj ga je bilo strah, da bi svojo bolezen prenesel na otroke. Umril je za možgansko kapjo na svojem posestvu v Croisetu 8. maja 1880, pokopan pa je v Rouenu. (Cuderman 2010: 8)

Gustave Flaubert je v svojem ustvarjanju težil k popolnosti, zato je njegov opus sorazmerno skromen. Že zelo zgodaj je začel s pisanjem kratkih zgodb, vendar zaradi svoje samokritičnosti dolgo ni ničesar objavil. Njegovo prvo natisnjeno in verjetno najbolj znano delo je roman *Gospa Bovary* (1857), ki nosi podnaslov *Značaji s podeželja*. Poskusil se je tudi v pisanju drame, vendar je bil pri tem neuspešen. Flaubert velja za začetnika kritičnega, objektivnega in neosebnega realizma, s svojim pisanjem pa je vplival na pisce modernega romana, kot sta James Joyce in Marcel Proust. Bolj kot sama tematika sta mu bila pomembna slog in oblikovna dovršenost. Ostala njegova znana dela so poleg *Gospe Bovary* še zgodovinski roman *Salambo*, *Vzgoja srca*, *Skušnjava svetega Antona* in *Tri zgodbe*.

2.2 Lev Nikolajevič Tolstoj

Lev Nikolajevič Tolstoj se je rodil kot četrti od petih otrok 29. avgusta 1828 v stari plemiški družini, ki je živela v bližini mesta Tula na družinskem posestvu Jasna Poljana. Starša sta mu umrla, ko je bil še otrok. Ob materini smrti je imel slabi dve leti, oče pa je umrl sedem let pozneje. Skrb za otroke je prevzela "tetka" Tatjana, ki je bila Tolstojeva dolgoletna zaupnica. Vzgojen je bil v skladu z načeli plemiškega okolja tedanjega časa: šolali so ga domači učitelji, v hiši je delalo več deset služabnikov, posestvo pa so s svojim delom vzdrževali tlačani, ki so

živeli v bližnji vasi. Lev Nikolajevič je v tistih letih vzljubil odmaknjeno podeželsko življenje, rad je bil v stiku s kmečkim prebivalstvom in njihovimi običaji. (Šorli 2016: 45)

Družina se je tik pred očetovo smrtjo najprej preselila v Moskvo, nato pa so se otroci preselili v Kazan ob Volgi. Leta 1844 se je Tolstoj vpisal na univerzo, najprej jezike, nato pravo, vendar ga noben študij ni pritegnil. Tako se je zanj pričel čas divjih mladostnih zabav, hkrati pa tudi iskanja pravega načina življenja in zapiranja vase. Rad je prebiral filozofske in moralistične knjige, posebej Rousseauja. Pričel je s pisanjem dnevnika, kjer podrobno opisuje svoje dogodivščine. Po treh letih se je dokončno odločil za opustitev študija in vrnitev domov. Družinsko posestvo je prešlo v njegovo last. Želel se je poboljšati, zato je začel z obsežnim programom samostojnega študija, imel pa je tudi reformatorske načrte s kmeti, ker se je čutil odgovornega zanje. Le-ti se niso izšli, saj je dolgoletno nezaupanje med sloji premagalo njegove dobre namene. Po nekaj letih truda je obupal in se vrnil v Moskvo, kjer je znova pričel z veseljaškim življenjem. (Šorli 2016: 45–46)

Zaradi razočaranja nad samim seboj, se je odločil iti po stopinjah starejšega brata Nikolaja – v času krimske vojne je vstopil v vojsko. Tam so se okrepile njegove ideje o vračanju k naravi in ob prihodu domov je za otroke svojih delavcev ustanovil šolo. (Šorli 2016: 46–47) Leta 1862 se je poročil s Sofjo Andrejevno Behrs¹, ki je njegovo pisateljsko delo občudovala in mu tudi pomagala. Nekatera njegova dela je prepisala tudi do desetkrat, preden so šla v tisk. (Lavrín 1969: 76)

Tolstoj smisla življenja ni zmožgal najti v religiji, zato je izpeljal svojo lastno filozofsko misel, ki jo danes po njem imenujemo tolstojanstvo. Želel se je odreči čutnemu, materialnim dobrinam in nasilju, oblačil se je kot njegovi delavci in želel razdati svoje premoženje. Vse to je privedlo do velikih nesporazumov v njegovem zakonu s Sofjo, ki je v njegovem delu *Kreutzerjeva sonata* prepoznala napad nase. Tolstoj se je zaradi vseh nesoglasij v pozni starosti odločil zapustiti tako življenje. 28. oktobra 1910 je pobegnil od doma in se odpravil v samostan. (Šorli 2016: 48–49) Bil je popolnoma izgubljen in se ni znal odločiti, kam bi šel. Med vožnjo z vlakom na poti Rjazan-Ural je zbolel za pljučnico. Potovanje je bil prisiljen prekiniti in se začasno namestiti v hiši postajnega načelnika. Umrl je 7. novembra istega leta na železniški postaji v Astapovem. (Lavrín 1969: 164–165)

Tolstoj je zaslovel z zgodovinsko epopejo *Vojna in mir*, ki jo je pisal kar 6 let. Svoj drugi največji roman *Ano Karenino* je pisal 4 leta, v njej pa se ukvarja z življenjem visokega

¹ Svojo snubitev je kasneje upodobil v delu *Ana Karenina* in sicer v Levinovem dvorjenju Kitty.

plemstva. (Šorli 2016: 48) Druga njegova znamenitejša dela so še *Kreutzerjeva sonata*, *Smrt Ivana Iljiča* in *Vstajenje*. Za njegova dela je značilno, da v njih prepleta svoja razmišljanja o svetu in realne zgodovinske dogodke tistega časa.

3 GENEZA

3.1 Gospa Bovary

Flaubert je konec leta 1849 na svoj dom povabil dva prijatelja ter jima prebral prvo varianto romana *Skušnja sv. Antona*. Prijatelja sta bila do napisanega odklonilna in mu očitala preveč sentimentalne romantike. Flauberta je kritika prizadela, a se je odločil upoštevati njun nasvet in se lotil realističnega opisovanja vsakdanjega meščanskega življenja. Snov za *Gospo Bovary* je našel v rouenskih časopisih, ki so takrat objavljali zgodbo o nesrečnih zakoncih Delamare. Časopisna novica je govorila o Delphine in njenem možu zdravniku, ki sta živela v mestu Ry. Zdravniku je umrla žena, ki je bila precej starejša od njega, nato pa se je poročil s komaj osemnajstletno Delphine. V zakonu se jima je rodila hčerka. Delphine je imela več skrivnih ljubezenskih afer, zaradi katerih se je zadolžila. Ko ni več našla rešitve, se je zastrupila z arzenikom. Mož je kmalu za tem umrl, skrb za hčerko pa je prevzel Delphinin oče. (Cuderman 2010: 9)

Flaubert je roman pisal kar pet let. Od začetka pisanja romana leta 1851 pa do leta 1854 lahko iz ohranjenih pisem, ki jih je pisal Louise Colet, natančno določimo, kdaj je pisal katero poglavje in na kakšne ustvarjalne težave je med pisanjem naletel. Roman predstavlja prelom z njegovo mladostno, romantično prozo in je prehod v absolutno objektivnost, ki bo za bralca resničnejša od stvarnosti. Flaubert je bil prepričan, da lahko to doseže le z izjemnim slogom. Vsevednega pripovedovalca je nadomestil personalni, ki je lahko osvetljeval dogajanje kakor so ga doživljale posamezne književne osebe. (Cuderman 2010: 10)

Roman je od 1. oktobra 1856 do 15. decembra 1856 izhajal kot podlistek v *Revue de Paris*. Uredniki revije so Flauberta prosili, naj delo skrajša in naj umakne s političnega in moralnega vidika spotakljiva mesta. Kljub cenzuri je roman prišel pred sodišče, a je spretnemu advokatu uspelo doseči oprostilno sodbo, sodni proces pa je romanu prinesel dobro reklamo. Roman je tako leta 1857 izšel v knjižni obliki in bil takoj razprodan. Založnik je v istem letu roman ponatisnil še dvakrat. (Cuderman 2010: 10–11) *Gospa Bovary* je Flaubertovo najbolj dovršeno in občudovano delo in je v več pogledih vzor modernega romana. Pri nas dobimo prvi prevod romana leta 1915, ko delo prevede Vladimir Levstik.

3.2 Ana Karenina

Lev Nikolajevič Tolstoj je za roman več let zbiral gradivo, vendar pa mu zaradi ustvarjalne blokade nekako ni stekel. Prvo idejo naj bi dobil v soseščini Jasne Poljane januarja 1872. Njegova sosedna sta bila Bibikov in njegova gospodinja in ljubica Ana Stepanovna. Bibikovu je umrla žena, zato je k sebi vzel revno sorodnico Ano, da bo poskrbela zanj in za njegovega sina, hkrati pa je postala tudi njegova ljubica. Bibikov se je zaljubil v nemško guvernanto in Ani se je od obupa zmešalo. Najprej je tri dni kot nora hodila naokoli, nato pa je na železniški postaji Jasenki naredila samomor. Bibikovu je pred smrtjo napisala poslovilno pismo, v katerem je zapisala, da jo bo lahko videl le še kot truplo na železniški postaji. Tolstoja in njegovo družino je Anina smrt pretresla in Tolstojeva žena Sofja ni želela imeti več nobenih stikov z Bibikom. Le-ta se je kasneje poročil z guvernanto in imela sta tri otroke. (Barbarič Naskov 2015: 46)

Pomembna za nastanek romana je tudi manj znana zgodba Tolstojeve sestre Marje Nikolajevne, ki je v mladosti sicer doživela usodo Ane Karenine, a z drugačnim razpletom. Poročila se je že kot zelo mlada, se preselila na moževo posest Pokrovsko in rodila tri otroke. V zakonu je bila zelo nesrečna, zato je svojo srečo iskala v potovanjih po Evropi. Tako je spoznala obubožanega švedskega vikonta, se zaljubila in mu celo rodila nezakonsko hčerko Eleno. Marjin mož je kmalu umrl, a se kljub temu ni nikoli poročila z vikontom. Vrnila se je na podedovano posestvo Pirogovo, vikont pa je skupaj z Eleno odšel nazaj na Švedsko. Ko je bila stara 50 let, je Marja Nikolajevna doživela verski preobrat in odšla živeti v samostan Šamordino. Kljub temu da je Tolstoj nasprotoval pravoslavni veri, je s sestro ostal v dobrih odnosih in jo tudi redno obiskoval. (Barbarič Naskov 2015: 46–47)

Biografsko preverljiva je tudi zgodba dveh Tolstojevih bratov, Dmitrija in Nikolaja. Dmitrij je imel neurejeno življenje in je leta 1860 dočakal samotno smrt, Nikolaja pa je Tolstoj vzel s seboj na Kavkaz. Umrl je za jetiko, ravno ko je bil Tolstoj na svojem drugem potovanju po Evropi. V dogodkih v romanu lahko potegnemo še druge vzporednice s Tolstojevim življenjem. Tako je na primer poroka med Levinom in Kitty zelo podobna njegovi s Sofjo Behrs, njuno prvo leto zakona pa močno spominja na prva skupna leta Sofje in Leva. (Barbarič Naskov 2015: 47)

Pisatelj naj bi *Ano Karenino* začel pisati leta 1873, objavljati pa jo je začel leta 1875 v pomembnem literarnem časopisu *Ruski glasnik*. Ko je leta 1877 želel objaviti konec romana, je revija objavila le povzetek konca, saj se je Tolstoj sprl z urednikom zaradi izrazito

radikalnih političnih idej. Roman je v knjižni obliki izšel leta 1878 in v trenutku postal uspešnica. Leta 1885 je izšel prevod v francoščino, leta 1887 pa v angleščino. (Barbarič Naskov 2015: 48)

4 ZGODBA

4.1 Gospa Bovary

Roman se prične s prihodom Charlesa Bovaryja v novo šolo. Je povprečen, dolgočasen, sošolci ga zasmehujejo in zadnjega izpita na medicini ne opravi v prvem roku. Postane drugorazredni podeželski zdravnik in se poroči z vdovo Heloizo, ki mu jo priskrbi mati. Heloiza kmalu umre, Charles pa se je še pred njeno smrtjo zaljubil v Emmo. Spoznala sta se, ko je Charles zdravil zlom noge Emminega očeta, gospoda Rouaulta.

Emma in Charles se po poroki nastanita v Tostesu. Emminih romantičnih pričakovanj zakon ne izpolni, zaradi sanjarjenja o prefinjenem življenju postane vse bolj zdolgočasena in depresivna in nazadnje zboli. Ko Emma zanosi, se Charles odloči za selitev v Yonville. Tam spoznata lekarnarja Homaisa in pravniškega pisarja Leona. Emma rodi hčerko Bertho in namesto materinske ljubezni in navdušenja občuti le razočaranje nad tem, da ni rodila sina. Med njo in Leonom začnejo nastajati romantična čustva, a se on umakne in odide v Pariz na študij prava. Emmo njegov odhod močno potre.

Emmino lepoto na podeželskem sejmu opazi Rodolphe, ki ji tudi izpove svojo ljubezen. Med njima vzplamtijo čustva in razvije se strastna ljubezenska zveza. Charles prične izgubljati svoj ugled, saj se njegov poskus operacije kepaste noge slabo konča in zadevo mora rešiti drug zdravnik. Moževa nesposobnost se Emmi upira in začne se vedno bolj zapletati z Rodolphom. Da mu lahko kupuje draga darila, si celo izposoja denar. Rodolphu predlaga, da skupaj pobegneta, a se je on hitro naveliča in jo zapusti. Emmo to tako prizadene, da znova hudo zboli in skoraj umre.

Charlesa njeno slabo zdravstveno stanje spravi v hude denarne težave, vendar se kljub temu odloči, da jo bo odpeljal v opero v Rouen. Tam srečata Leona in med njim in Emmo se znova prebudijo stara ljubezenska čustva. Emma se Charlesu zlaže, da bo v Rouenu obiskovala ure klavirja, v resnici pa se na skrivaj dobiva z Leonom. Znova si začne izposojati denar in postaja vse bolj lahkomišelnja in neprevidna.

Leona se sčasoma naveliča, a ne ve, kako naj ga zapusti, zato postaja vedno bolj zahtevna. Njeni dolgovi medtem že zelo narasejo, zato posojevalec denarja in trgovec Lhereux zahteva zaplembo njenega premoženja. Emma se ustraši in si želi na hitro priti do denarja. Ko ji pomoč odklonijo vsi, ki jih pozna (celo Rodolphe), se od obupa zastrupi z arzenikom in umre. Charlesa njena smrt prizadene in zato navkljub hudim dolgovom ne želi prodati ničesar njenega. Čez čas na podstrešju odkrije Leonova in Rodolphova pisma, kar ga dokončno uniči in kmalu zatem umre. Bertha tako ostane sama in je prisiljena delati v bombažni predilnici.

4.2 Ana Karenina

V romanu najprej spoznamo družino Oblonski, ki se spopada s problemom Stivove nezvestobe svoji ženi Dolly. Ta grozi, da bo moža zapustila kljub petim otrokom. Na pomoč priskoči Ana Arkadjevna Karenina, Stivova sestra, ki Dolly prepriča, naj možu odpusti. Spoznamo Levina, prijatelja Oblonskih, ki pripotuje, da bi zasnubil Kitty Ščerbacko, Dollyjino sestro. Kitty njegovo ponudbo zavrne, saj računa na snubitev Vronskega, zato se Levin vrne na svoje posestvo. Kitty Ano povabi na ples, tam pa se v Vronskem začnejo prebujati čustva do Ane. Po plesu se Ana odloči za vrnitev domov, k svojemu možu Aleksandru Kareninu in sinu Serjožu. Vronski sledi Ani v Peterburg, saj je prepričan, da ne more več živeti brez nje.

Kitty od žalosti in sramote hudo zboli in zdravniki ji predlagajo zdravljenje v tujini. V Nemčiji ozdravi in Levin ji ponovno predlaga poroko – tokrat Kitty njegovo ponudbo sprejme. Rodi mu sina Dimitrija, kar jo osreči, hkrati pa se izkaže kot zelo močno in sočutno dekle, ko skrbi za Levinovega bolnega brata Nikolaja.

Ana in Vronski se pričneta skrivaj sestajati, srečujeta pa se tudi javno na raznih družbenih dogodkih. Ruska družba ju začne obsojati in Aleksej Aleksandrovič Ano na to opozori, a ona presliši vsa njegova opozorila in prošnje. Stvari se zapletejo, ko Ana izve, da je noseča z Vronskim. Kareninu prizna svojo afero in Vronskemu je prepovedano obiskovanje Ane v njihovi hiši. Vronski poskuša prepričati Ano v ločitev od moža. Ko Ana rodi deklico, prosi moža za odpuščanje in Karenin sprejme otroka. Vronskega novica tako pretrese, da se poskusi ustreliti.

Ko si Ana opomore, se odloči za pobeg z Vronskim. Hčerko vzame s seboj, sina Serjože pa ji Karenin ne pusti vzeti. Pobegnejo v Italijo in nekaj časa živijo srečno življenje, toda Ana kmalu začne preveč pogrešati sina, zato se vrne v Rusijo. Tam izve, da so dečku rekli, da je njegova mati mrtva. Ana, ki je medtem v družbi izgubila ves svoj ugled, postaja vse bolj

razdražljiva in posesivna. Želi si svojega starega položaja v družbi in prisotnost sina. Da ublaži svoja histerična stanja, prične jemati morfij. Postane težko depresivna in ko ne vidi več izhoda, naredi samomor. Vronski njene smrti ne more preboleti. Prostovoljno se prijavi v srbsko-turško vojno.

5 ANALIZA MOTIVOV

5.1 Definicija pojma "motiv"

Po Janku Kosu je motiv zmeraj konkreten oziroma snovno-materialen. Je "shema konkretne situacije" (Kos: 29). Motive določamo tako, da primerjamo različna literarna dela. V njih vedno prevladujejo snovni elementi, kar pomeni, da gre pravzaprav za predstave vsakdanjega življenja, likov, dogodkov, okolja, predmetov, ... V njih se prepletajo idejno-racionalne pa tudi afektivno-emocionalne sestavine, vendar pa prevladujejo snovno-materialne. Motive lahko razlikujemo glede na njihov zunanji obseg in pomen, na število ali pa glede na njihove medsebojne zveze. Vodilni motiv je tisti, ki v delu prevladuje in ima glavno vlogo, motivni drobec pa je najmanjša možna oblika motiva. (Kos 30–32)

5.2 Motiv prešuštnice

Motiv prešuštva se začne redno pojavljati v romanih 19. stoletja. Lev Nikolajevič Tolstoj je ob koncu 19. stoletja izjavil, da prešuštvo ni le najljubša, ampak skoraj edina tema vseh romanov. Romani s prešuštvom so bili značilni predvsem za evropske avtorje. (Overton 1996: 1–2) Motiv prešuštva najdemo v ciklu *Človeška komedija* Honoréja de Balzaca, v delu *Meščani Molincharta*, ki ga je napisal Champfleury, Feydeaujevi *Fanny*, Zolajevi *Thérèse Raquin* in drugih.

Zakonolomstvo je prineslo zmedo v posameznika in v družbo, ki ga obdaja. Tako razumljen motiv prešuštnice se najbolje odraža ravno v obravnavanih romanih, *Ani Karenini* in *Gospa Bovary*. V delu *Gospa Bovary* je to Emma, v *Ani Karenini* pa Ana. Kljub temu da gre pri obeh za zakonolom, imata drugačne razloge za začetek afere, ki pa se pri obeh konča z njunim tragičnim koncem.

Emma Bovary se v ljubezensko razmerje najprej z Leonom in nato z Rodolphom spusti iz dolgočasje. Želi si vznemirjenja, tega pa ji njen dolgočasen mož ne more dati. Pri njej gre predvsem za fizično prevaro, saj do ljubimcev ne čuti ljubezni, le naklonjenost. Leona se celo naveliča in ga želi zapustiti. Povode za Emmino nezvestobo bi lahko iskali že v njenih

mladostniških letih, saj se v njej že takrat oblikujejo nerealna ljubezenska pričakovanja. Z branjem romantičnih, sentimentalnih romanov si Emma namreč ustvari podobo prave ljubezni, v kateri naj bi bila ženska vedno dama, za katero poskrbi lep, bogat in uspešen moški. Emma pred poroko Charlesa dojema kot idealnega moškega, ki jo bo rešil revščine, obupa in dolgočasnega življenja, vendar pa Charles njenih želja (razen tistih, ki jih je izrazila eksplicitno) ni prepoznaval in jih ni izpolnjeval.

Z Leonom in Rodolphom si Emma vsaj začasno povrne občutek moči in voljo do življenja. Njeno druženje z Leonom je sprva nedolžno – Emma do njega ne čuti ljubezni in ostane zvesta možu. Strast in poželenje pa se v Emmi prebudita pri drugem ljubimcu, Rodolphu. Med vožnjo s kočijo Emma prvič prevara svojega moža, vendar ji to ne vzbudi občutka krivde. Ostane neobremenjena in ji je popolnoma vseeno, če jo vidijo drugi ljudje. Javnosti želi pokazati, da jo zakon duši in da si je sposobna najti boljšega moškega, kot je Charles.

Tako kot Emma je tudi Ana romantične narave, zaradi katere verjame v usodo in v nujnost svojih dejanj. Vronski v njej že na začetku vzbudi določene občutke, vendar si jih Ana takrat še ne zna razložiti. Ko se Vronski še pred plesom oglasi pri Oblonskih, kjer je na obisku Ana, beremo: "/.../ Ana je pogledala dol in takoj spoznala Vronskega, in čudno čustvo zadovoljstva in obenem strahu pred kdo ve čem se ji je iznenada zganilo v srcu." (Tolstoj 1. knjiga: 105)

Ko po plesu beži nazaj v Peterburg, se v njej bije boj med razumom in srcem. Ob Vronskem, ki Ani namenja strastne poglede in lepe besede, se Ana prične zavedati svoje neizpoljenosti in v njej se pojavi čutno prebujenje. Vendar v nasprotju z Emmo Ana občuti krivdo, še preden sploh prične ljubezensko razmerje z Vronskim. V afero se ne spusti zaradi dolgočasje, marveč zaradi občutka prave ljubezni – prepričana je, da bo z njim resnično srečna. Na začetku Ana svojo ljubezen do Vronskega možu prikriva in mu laže ter se tudi v družbi obnaša tako, kot se za poročeno žensko spodobi. Ves čas misli na Vronskega – mož ji vzbuja gnus, a se občutku krivde in sramu vseeno ne more izmakniti. A s poglobljanjem njune zveze Ana postaja nepremišljena in za okolico ji postaja vseeno.

Za razliko od Charlesa v *Gospo Bovary* se tukaj Aleksej zaveda ženine nezvestobe, še preden mu jo ona tudi odkrito prizna. Do takrat si le zakriva oči in noče priznati tega, kar se dogaja. Ko mu Ana v kočiji prizna zvezo z Vronskim, mu to želi povedati hladnokrvno, a jo nazadnje premagata bolečina in žalost. Med premišljevanjem o njenem položaju jo prevzame strah. Ne ve, kaj se bo zgodilo, boji se zase in boji se izgube sina, do katerega čuti neizmerno ljubezen. Ana postane zmedena, vse bolj jo daje negotovost. Ni več prepričana v svoje odločitve.

"Včasih sama ni vedela, česa se boji in kaj želi. Ali se boji tega in si želi to, kar je bilo, ali to, kar bo, in kaj pravzaprav si želi, tega ni vedela." (Tolstoj 1. knjiga: 384)

Ko se Ana odloči za pobeg z Vronskim, zapečati svojo usodo. Družba jo kot zakonolomko izključi, odvzet ji je ves ugled. To Ana psihično zlomi. Postane depresivna, od Vronskega prične zahtevati vse več pozornosti, postane ljubosumna nanj, saj on še vedno uživa enak družbeni status kot prej, medtem ko njo ljudje, kjerkoli se pojavi, opravljajo in se ji posmehujejo. Med njo in Vronskim se pričnejo prepiri, njen občutek lastne nevednosti pa preraste v gnus nad samo sabo, kar jo nazadnje pripelje do samomora.

Obe glavni junakinji se kot poročeni ženski spustita v razmerje z drugim moškim, Emma celo z dvema. Emmina življenjska pričakovanja izkrivi mladostno branje sentimentalnih romanov, posledica tega pa je njeno nezadovoljstvo z realnostjo. Nepomembnemu, dolgočasnemu življenju želi ubežati z ljubimci, a nazadnje jo obup pripelje do smrti. Je moralno izprijena, saj ne občuti krivde ob svojih dejanjih. Njeno nasprotje je Ana, ki je na nek način iskalka ženske svobode v družbi. Njeno temeljno vprašanje je, ali naj sledi svojim strastem in željam, četudi jo bo to pripeljalo do katastrofe, ali naj vztraja v uokvirjenem, dolgočasnem življenju s svojim možem. Odloči se, da bo sledila svojemu srcu, kar se ji maščuje.

V nasprotju z Emmo si Ana prizadeva za čustveno iskrenost tako do sebe kot do drugih. Namesto laži izbere boleče priznanje afere svojemu možu, medtem ko Emma brez težav ves čas laže Charlesu. Obe pa doživita nesrečen konec, kar lahko razumemo kot kazen za njuno nemoralno početje in nasprotovanje družbenim pravilom. Njuna zgodba se zaključi s samomorom. Ana se vrže pod vlak, Emma pa se zastrupi z arsenikom.

5.3 Motiv materinske ljubezni

V obeh romanih lahko najdemo motiv otrok in materinske ljubezni. V tem pogledu sta si glavni junakinji zelo različni. V romanu *Gospa Bovary* imata Charles in Emma hčerko Bertho, do katere pa Emma ne goji materinskih čustev. Nasprotno pa je Ana na svojega sina Serjoža zelo navezana in je oddaljenost od njega tudi eden izmed razlogov za njen padeč v depresijo.

Emma si je strašno želela sina. Proti koncu svoje nosečnosti je imela jasno podobo, česa si želi. Upala je, da bosta s Charlesom dobila sina, saj bi mu bilo kot moškemu lažje v življenju. "Želela si je sina; močan bo in temnolas, ime mu bo Georges; in misel, da bi rodila moškega, ji je bila kakor upanje na povračilo za vse, kar ji je bilo v preteklosti nedosegljivo. Moški ima

vsaj svobodo; spoznava lahko dežele in strasti, premaguje ovire, okuša najbolj oddaljene blaženosti." (Flaubert: 93–94)

Bila je prepričana, da ženske nimajo nobene moči, v zakonu so podrejene. V nasprotju z njo je bil Charles hčerke zelo vesel. Ona pa se je z rojstvom otroka začela počutiti še bolj priklenjeno na moža. V njenem odnosu do hčerke lahko vidimo, da si je ni želela. Opazni so celo elementi nasilja. Z rojstvom se v njej ne prebudi materinska ljubezen, zato tudi da hčerko v rejo. Hčer dojema kot predmet, ne pa kot dejansko živo bitje, ki potrebuje človeško pozornost.

Nasprotno pa je Ana zelo materinska, ljubeča oseba. Že takoj na začetku izvemo, da ima osemletnega sina Serjoža, ki ga ima nadvse rada. Vendar pa se njen pogled na svojega sina spremeni po njenem srečanju z Vronskim. Ko pride na obisk k Oblonskim, sina neizmerno pogreša. Ob prihodu domov pa se ne spremeni le njen pogled na moža, ampak tudi na sina: "In prav kakor mož, je tudi sin v Ani zbudil občutek, podoben razočaranju. Predstavljala si ga je lepšega, kot je bil v resnici. /.../ A tudi tak, kakršen je bil, je bil očarljiv s svojimi svetlimi kodri, modrimi očmi in s polnimi, ravnimi nožicami v čvrsto napetih nogavicah." (Tolstoj 1. knjiga: 148)

Bližina njenega sina jo na začetku vedno duševno pomiri. Ko začne razpadati njen zakon s Kareninom in se odloči za pobeg z Vronskim, je prisiljena pustiti svojega sina doma. Pogrešanje njegove prisotnosti jo spravlja v obup in depresijo. Ko ima sin rojstni dan, kljub prepovedi vdre v hišo, da bi ga lahko videla. Ko izve, da so Serjožu rekli, da je njegova mati mrtva, jo to popolnoma uniči.

Ana kasneje rodi še hčerko, ki je sad njene ljubezni z Vronskim. Do hčerke ne čuti ljubezni kakor do sina, saj si ne želi družinskega življenja z Vronskim – noče biti utrujena žena, ampak si želi biti njegova prefinjena ljubica. Želi si zabav, ne pa gospodinjenja. Ko se začnejo prepiri med njo in Vronskim, Ana svojo jezo prenaša tudi na hčerko. Medtem ko rojstvo otroka pri Kitty in Levinu vzbudi še močnejšo vez med njima, je rojstvo otroka povod za razkranje zveze pri Vronskem in Ani.

Ana in Emma sta si glede izkazovanja materinske ljubezni nasprotni. Ana je do svojega sina Serjože ljubeča, Emma pa je do svoje hčerke Berthe na trenutke celo nasilna. Njun odnos se spreminja na poti do njunega propada. Emma hčerki že od rojstva naprej ne posveča nobene pozornosti in jo navkljub prostemu času pošlje v rejo. Vendar pa si jo na smrtni postelji zaželi

še enkrat videti. To bi lahko razumeli, kot da se je šele takrat začela zavedati svojih napak in je s tem poskušala odpustiti sama sebi. Tudi pri Ani se odnos do otrok spreminja. Bolj kot propada njena zveza z Vronskim, bolj pogrēša svojega sina in manj ljubi svojo hčer. Ker je prepričana, da je Vronski ne ljubi več, se ji zdi, kot da bo sedaj ostal z njo ravno zaradi otroka.

5.4 Motiv družbenih razmer

Pomemben vpliv na usodo obeh literarnih oseb ima tudi družba. Źenske so se v 19. stoletju lahko uveljavile le ob moških. Njihova naloga je bila vkljuēevanje v družbo, udeleŹba zabav in skrb za gospodinjstvo. Moški so si lahko privoščili javno razuzdano Źivljenje in bili zato še bolj spoštovani, medtem ko so Źenske s škandalom izgubile ves družbeni ugled.

Źe v romanu *Gospa Bovary* lahko opazimo, kakšno moē ima moški nad Źensko, saj imajo vsi moški v njenem Źivljenju moē spreminjanja njenega Źivljenja bodisi na boljše bodisi na slabše. Te moēi ona sama nima. K njeni nemoēi prispeva tudi njen moŹ Charles. Če bi postal uspešen in cenjen zdravnik, bi bil njegov družbeni poloŹaj boljši, s tem pa bi Emma dosegla svoja priēakovanja. Zaradi Charlesove neuspešnosti je obsojena na Źivljenje v majhnem podeŹelskem mestecu. Emma pripada srednjemu sloju, kar pa je ne zadovoljuje – rada bi se povzpela višje. Źivljenje višjega sloja si predstavlja kot pravljico. Njene Źelje Flaubert zelo dobro prikaŹe s plesom pri markizu. Tam je Emma oēarana nad blišēem, ljudmi, hrano; vse se ji zdi boljše in lepše kot drugaēe. Pripovedovalec opisuje: "Nikoli še ni bila videla granatnih jabolk ali jedla ananasa. Celo sladkor v prahu se ji je tu zdel bolj bel in drobneje mlet kot drugod." (Flaubert: 53)

Plesa se potem še dolgo spominja. Zanj je vse, kar je povezano z visoko družbo, sveto. Źeli si bogatega Źivljenja, vendar nima denarja zanj. BurŹoazija je brez teŹav poravnala raēune za najimnitnejše obleke, hrano in razkošne plesne. Emma tega denarja nima, njeno vztrajanje v iluziji, da bo nekega dne prešla v višji sloj, pa jo privede do hudih finanēnih dolgov. Źelja po doseganju standardov visoke družbe jo pahne v smrt, saj zaradi svojih poskusov, da bi vsaj delno okusila Źivljenje bogatašev, na koncu ne zmore več poravnati ne finanēnih ne moralnih dolgov.

Tudi v romanu *Ana Karenina* ima družba velik vpliv na literarno junakinjo. Ana je v nasprotju z Emmo pripadnica višjega sloja ruske družbe. Lahko bi rekli, da ima ona vse tisto, kar si Emma Źeli. Razliko med ruskim meščanskim Źivljenjem in Źivljenjem na podeŹelju lahko najboljše prikaŹemo s primerjavo Levina in Alekseja Vronskega. Levin je kot predstavnik podeŹelskega Źivljenja moralen, zavzema se za izboljšanje Źivljenjskih razmer

svojih mužikov² in je precej konservativen. Je pošten in prijazen moški, njegova snubitev Kitty je nerodna, prepričan je, da zanjo ni dovolj dober. Ko ga zavrne, se umakne. Njegovo nasprotje je Aleksej Vronski. Vronski izhaja iz bogate družine, ki si je šele pred kratkim pridobila ugled. Kljub v vojski pridobljenim vrednotam se včasih ne zaveda nečastnosti svojih dejanj. Primer tega je na primer njegovo dvorjenje Kitty, s katero sicer nima resnejših namenov. Je človek, ki se ne zaveda posledic svojih dejanj. Ko prične z Ano ljubezensko afero, se mu to ne zdi narobe, saj ima veliko njegovih prijateljev razmerje s poročeno žensko. To jim celo prinese večji družbeni ugled.

Medtem ko rusko podeželje spodbuja ohranjanje pristnejših odnosov (tako okolje tudi omogoča pristno zakonsko razmerje med Levinom in Kitty), pa aristokratsko okolje spodbuja hinavščino. Visoki sloj preživlja svoj čas na zabavah, kjer lahko opravljajo in čakajo na škandal. Ano obsojajo za njena dejanja, izključijo jo iz družbe. To se zgodi v trenutku, ko se odloči za novo življenje z Vronskim in se z njim preseli v Italijo. Tam se Ana počuti svobodno, saj ne občuti sramu. Ko se znova vrnete domov, Ana obišče gledališče in s tem kljubuje družbenim normam. Sramota in izguba ugleda v družbi jo vedno bolj razžirata, hkrati pa prične čutiti jezo na Vronskega, saj on še vedno uživa prejšnji ugled. Ohrani vso veljavo v političnem svetu, prijatelje in svoje dostojanstvo, Ana pa izgubi vse, saj se druženju z njo odpovejo vse gospe, ki so sicer tudi same nezveste svojim možem. Ruska visoka družba deluje po načelu, da imajo ženske lahko afero, a mora ta ostati prikrita, medtem ko moškemu javna afera celo koristi.

Tako na Ano kot na Emmo ima družba velik vpliv. Ano v smrt požene tudi izobčenost iz družbe, saj jo občutek sramu, izključenosti in skorajda prepoved prikazovanja v javnosti postopoma uniči in pripelje do depresije. Emmo pa uniči ravno želja po visoki družbi, ki pa je zanjo nedosegljiva, saj nima dovolj dobrih finančnih zmožnosti. Kljub njenemu tragičnemu koncu bi ju lahko pojmovali kot borki proti sistemu. Borita se za svoje in pri tem posegata po različnih načinih, a vendar je to zanj preveč – podležeta pritiskom in se podata v smrt.

5.5 Motiv neidealnega soproga

Veliko vlogo v obeh romanah odigrata tudi soproga glavnih junakinj. Ana Karenina je poročena z visokim državnim uradnikom Aleksejem Aleksandrovičem Kareninom, Emma pa s podeželskim zdravnikom Charlesom Bovaryjem. Da sta oba zakona nesrečna, že vemo, sedaj pa nas bo zanimala primerjava obeh sprogov.

² V ruskem okolju, zlasti pred oktobrsko revolucijo, je bilo to poimenovanje za kmete.

Zakon Ane in Karenina ni nastal iz ljubezni, ampak je posledica spletk Anine tete. Karenin je bil prisiljen v poroko, zato da je lahko ohranil svoje in Anino dobro ime. V njuni zvezi ni nobene prave povezanosti in ljubezni. Ana svojega moža večkrat primerja s strojem in lutko, vendar njenim opisom težko verjamemo, saj zaradi svojega občutka krivde v Kareninu išče le negativne lastnosti.

Aleksej Karenin se nam skozi roman prikaže v vsej svoji večplastnosti. Na prvi pogled dobimo občutek, da gre za togega in dolgočasnega moškega, ki dela v pusti uradniški službi. Vsaj v prvem delu romana je Karenin predstavljen kot posebljen birokrat, ujet v formalne odnose in predpise. Vendar skozi roman doživi preobrat. V pripovedovalčevih opisih bi lahko na trenutke zaznali nekakšno karikiranje lika. Ko se mora soočiti z ženinim priznanjem nezvestobe, deluje zmeden, kot da ni vaje resničnega življenja. Sam pravi: "Prvič si je v živo ponazoril njeno osebno življenje, njene misli, in misel, da Ana more in mora imeti svoje osebno življenje, se mu je zazdela tako strašna, da jo je brž odgnal." (Tolstoj 1. knjiga: 196)

Da gre za človeka, ki živi po predpisih in je ujet v uradniško življenje, je razvidno iz njegove priprave na soočenje z Ano. Njegov govor je kot uradno poročilo, narejeno po točkah. Prepričan je, da v življenju obstajajo določeni zakoni spodobnosti, "ki jih ni mogoče kršiti brez kazni" (Tolstoj 1. knjiga: 199). Dobimo občutek, da gre za človeka, ki ima vedno vse pod kontrolo. Vendar Karenin svojo drugo plat pokaže, ko Ana in Vronski prekršita njegovo prepoved sestajanja v njegovi hiši. To v njem prebudi jezo in sovraštvo. Ženi na silo iztrga pisma Vronskega iz rok, njegova razburjenost pa je razvidna tudi iz njegovega govorjenja. Kot je pričakovati od spretnega političnega govornika, je njegov govor vedno jasen in odločen, po tem dogodku pa lahko pri njem zasledimo jecljanje in zapletanje v govoru. Ko prične izgubljati moč tudi v političnih zadevah, se v njem prebudi škodoželjnost. Čeprav prej zaradi želje po ohranjanju ugleda ni hotel razmišljati o ločitvi, si sedaj premisli. Ani je v tem navalu jeze pripravljen tudi odvzeti sina. Najnižjo točko sovraštva do nje doseže, ko ji celo pot do njenega stanovanja želi smrt.

Ana je ob porodu v hudi nevarnosti in ob njeni bolniški postelji se Kareninovo občutje do nje spremeni. Prevzame ga sočutje in usmiljenje. Tako Ani kot Vronskemu odpusti in celo prevzame skrb za otroka, ki ni njegov. Karenin se tukaj pokaže kot izredno iskrena in dobrosrčna oseba. Ani ponudi vse, predlaga celo, da bi on prevzel vlogo prešuštnika, vendar doživi zavrnitev z njene strani. S tem se prične njegov propad. Postane šibek, zave se, da nima prijateljev, izgubil je prejšnji ugled, njegova kariera pa gre le še navzdol.

Na drugi strani pa imamo Charlesa Bovaryja, podeželskega zdravnika, ki je v svojo ženo noro zaljubljen. Označimo ga lahko kot spodobnega, prijaznega in preprostega moškega. V Emmo se zaljubi, ko zdravi njenega očeta. Medtem ko si on želi zakona zaradi ljubezni do Emme, ona upa, da se bodo z zakonom uresničili vsi njeni romantični ideali. V nasprotju s svojo ženo Charles dojema svet dobesedno in ne romantično, zato deluje dolgočasen in nepomemben. Emma je v njegovih očeh popolna in njenega varanja sploh ne opazi. Očaran je nad njenim izgledom, vendar je v resnici ne razume. Emmino zunanost pozna do najmanjše podrobnosti, njene notranjosti pa ne razume.

Charles je neuspešen pri opravljanju svojega dela, nezmožen je upravljanja z denarjem in tudi po svoji zunanosti je nepriljubljen. Vendar pa je Charles Bovary ena najbolj iskrenih pa tudi moralnih oseb v romanu. Tako Emmo kot hčer Bertho ima zelo rad. Iz ljubezni je tudi pripravljen svoji ženi vse odpustiti in spregledati. Ko zboli, ji poskuša na vsak način pomagati, njena smrt pa ga močno pretrese in pahne v depresijo, ki postopoma vodi tudi v njegovo smrt.

Bovary predstavlja vse, kar Emma sovraži. Je popolnoma brez domišljije, njegovi vtisi so preprosti in neposredni. Zadovoljen je s svojim življenjem. Ne želi si visokega družbenega statusa, zadovoljen je s preprosto hrano in življenjskim standardom. Tudi po Emmini smrti, ko se končno prične zavedati Emminega prešuštva, ostane dober do nje in je ne zasovraži. V priprave na njen pogreb vložijo ogromno truda in njegova ljubezen do Emme nikoli ne umre.

Karenin in Bovary se razlikujeta že po naravi ljubezni do svoje žene. Medtem ko se je Karenin z Ano poročil zaradi ohranitve tako svojega kot njenega ugleda, se je Charles za poroko z Emmo odločil iz ljubezni. Oba soproga cele svoje dneve preživljata v službi in sta veliko zdoma, vendar nobeden od njiju nima občutka, da bi lahko njuna odsotnost vplivala na njun zakon.

Medtem ko je Karenin do Ane večinoma hladen, a vendar spoštljiv, Charles Emmi izkazuje ljubezen in skrb. Želi si poskrbeti za njeno zdravje in njeno srečo, vendar tega ni zmožen doseči. Emmo večkrat odpelje v opero, saj ve, da ji je tam všeč. Na drugi strani ima Karenin z Ano drugačen odnos, ki temelji na izmenjavanju pisem in večernih pogovorih. Karenin svoji ženi zaupa, vendar je do nje zelo uraden. Vsi njegovi pogovori z njo delujejo kakor naučen politični govor. Zdi se, kot da sploh ne gre za pogovor med možem in ženo, temveč za pogovor med dvema uradnikoma.

Oba soproga se od svojih žena premočno razlikujeta in zato je njun zakon obsojen na propad. Medtem ko si Ana in Emma želita adrenalinske in romantične ljubezni, si Karenin želi zgolj zakon, ki bo primeren njegovemu ugledu, Charles pa si želi preprosto zakonsko življenje, v katerem bi se zvečer z dela vrnil k ljubeči ženi in otrokom.

Oba soproga po nesrečnem zakonu propadeta. Tako Charlesa kot Karenina smrt obeh junakinj pretrese in uniči. Charles se ni več zmožen vrniti na delo, zapade v depresijo in se izključi iz okolice. Karenin počasi začne izgubljati svoj ugled in moč, postane šibek. Čeprav sta se v zakonsko razmerje spustila iz različnih razlogov, ju je le-ta na koncu oba pogubil.

5.6 Motiv samomora

Motiv samomora se je v svetovni književnosti pojavljal pogosto. Gary Lachman se v svojem delu *Dead Letters* ukvarja z raziskovanjem samomora v literaturi. Svojo raziskavo zastavi precej široko, saj obravnava tako samomore znanih pisateljev kot tudi samomore literarnih junakov. Zanimajo ga različne metode in razlogi za samomor. Loči več vrst samomora: eksistenčen, romantičen, surrealen, političen in manično-depresiven. (Lachman 2008: 19) Sama bi samomora Ane Karenine in Emme Bovary uvrstila med eksistenčno in manično-depresivno skupino. Poleg Tolstoja in Flauberta so samomor v svoja dela vpeljali tudi Émile Zola v *Umetnini*, Johann Wolfgang von Goethe v svojem delu *Trpljenje mladega Wertherja*, in drugi.

Emma Bovary in Ana Karenina svojo zgodbo zaključita tragično: prostovoljno se podata v smrt. Emma za svoj konec izbere zastrupitev z arzenikom, ki ga dobi v lekarni brez vednosti lekarnarja. Zdravniki in Charles jo poskušajo rešiti, a neuspešno. Ana pa svoje življenje konča tako, da se vrže pod vlak. Vest o njeni smrti Vronskemu prinese njegov kočijaž.

Ana prične sovražiti Vronskega. Njeno ljubosumje iz dneva v dan narašča, vse pogostejši so prepiri med njima in Ana iz tega ne vidi več rešitve. Želi narediti konec vsemu, zato se odpravi na vlak, da bi še pravočasno ujela Vronskega in mu vse povedala. Med potjo razmišlja o svojem položaju. Vse se ji zdi zaman in noče se več pretvarjati. Na vlaku Ana razmišlja tako: "Da, zelo me vznemirja, in zato je človeku dan razum, da se reši; torej se moram rešiti. Zakaj ne bi ugasnila sveče, ko ni več kaj gledati, ko je ogabno, gledati vse to? Toda kako?" (Tolstoj 2. knjiga: 438)

Ana tukaj že sklene, da bo končala svoje življenje, najti mora le še način. Ko izstopi na postaji, jo ljudje opazujejo. Zdi se ji, da jo ogovarjajo in si jo radovedno ogledujejo. Nekaj

časa ne ve, kaj bi storila, nato pa zasliši bližanje tovrnega vlaka. Zazdi se ji, da se spet vozi in takrat se spomni dogodka iz njenega prvega srečanja z Vronskim. "In tedaj se je spomnila moža, ki ga je bilo povozilo, ko se je prvič srečala z Vronskim, in iznenada je spoznala, kaj mora storiti. /.../ Zrla je na vrsto vagonov, na vijake in verige in visoka, železna kolesa prvega vagona, ki je počasi prihajal bliže, in si prizadevala, da bi z očmi zadela sredino med sprednjimi in zadnjimi kolesi in da bi ujela trenutek, ko bo ta sredina pred njo." (Tolstoj 2. knjiga: 439)

Ana najprej zamudi primeren trenutek, nato pa se zbere, odvrže torbico in poklekne. V tistem trenutku jo najprej preplavi strah nad svojim dejanjem, vendar pa je od njega ne odvrne. Zdi se, kot da jo neka neizprosna sila vleče v smrt. Ana tako stori samomor na javnem mestu, na železniški postaji, kjer so njeno smrt lahko videli vsi tisti, ki so jo pred tem obrekovali in zasmehovali.

Tudi Emma Bovary ni več vedela, kako naj nadaljuje svoje življenje oziroma kako naj se izvleče iz vseh dolgov, v katere je zapadla. Njen dokončni zlom se zgodi, ko njeno prošnjo za pomoč zavrne tudi Rodolphe. Če ji ne more pomagati tisti, za katerega je bila prepričana, da jo ljubi, kdo ji potem sploh še lahko. Ko odhaja od Rodolpha, se v njej zgodi dokončno spoznanje o lastnem propadu in v njenih mislih se prebudi misel o samomoru. "Tedaj se ji je kakor brezno pred očmi prikazal lastni položaj. Lovila je sapo, da ji je trgalo prsi. Potem se je v navalu junaštva skorajda radostno v teku spustila po klancu, čez kravjo brv, po stezi, po prehodu med zidovi, čez tržnico do lekarnarjeve prodajalne." (Flaubert: 319)

Emma brez lekarnarjevega dovoljenja vstopi v njegov laboratorij, kjer hrani arzenik. Njegov pomočnik Justin, ki Emma pri tem spremlja, zasluti, da bo storila nekaj strašnega, vendar ničesar ne ukrene. Želi poklicati lekarnarja, ampak tega ne stori, saj mu Emma reče, da bi tako vsa krivda padla nanj. Ko vzame arzenik, se počuti pomirjeno, skorajda spokojno.

Svojo smrt dočaka doma v postelji, kjer poleg nje bedi Charles. Preden jo pograbi slabost, uspe Charlesu napisati pismo. Ta se ne zaveda, kaj se dogaja, zagrabi ga občutek obupa in nemoči. Emma želi rešiti, vendar je ne more. Pokliče druge zdravnike in lekarnarja, da bi ji pomagali. Charles tukaj pokaže svojo iskreno ljubezen do Emme. Ne zaveda se, kaj se dogaja in ni mu jasno, zakaj je to storila. V romanu beremo Charlesovo misel: "Kaj nisi bila srečna? Sem jaz kriv? Saj sem vendar storil vse, kar sem mogel!" (Flaubert: 323)

Emma si v poslednjih trenutkih življenja zaželi videti Bertho. Zdravniki so se še nekaj časa trudili, da bi jo rešili, a bilo je prepozno. Emma si rešitve niti ni želela. Tik preden umre, zasliši pesem, ki prihaja iz ulice. O njenih končnih trenutkih beremo: "Slepec! je zavpila. In planila je v pošasten, besen, obupan smeh ob prividu ostudnega nesrečnikovega obraza, ki se ji je pred očmi kakor strašilo vzdignil iz večne teme./.../ Krč jo je vrgel nazaj na žimnico. Vsi so pristopili. Življenja ni bilo več v njej." (Flaubert: 330)

Obe junakinji za svoj konec izbereta samomor: Emma zastrupitev, Ana pa se vrže pod vlak. Razlikujeta se v tem, da Emma smrt dočaka doma, pred smrtjo si celo zaželi videti hčerko. Ana pa se ubije pred skorajda neznanci, na javnem prostoru, in sicer na železniški postaji. Za obe predstavlja smrt rešitev iz ujetosti.

6 ZAKLJUČEK

V svoji diplomski nalogi sem primerjala motive, ki kažejo na ljubezen in nezvestobo obeh glavnih junakinj – Emme Bovary v Flaubertovem delu *Gospa Bovary* in Ane Karenine v Tolstojevem romanu *Ana Karenina*. Najprej sem predstavila oba avtorja, nato pa sem se lotila geneze obeh romanov. Že tukaj sem prišla do prve podobnosti obeh del, saj sta oba avtorja navdih za nastanek njunih del črpala iz dogodkov v njuni okolici.

Najprej sem se lotila analize lika prešuštnice, saj se mi je zdelo, da ta od vseh najbolj izstopa. Izkazalo se je, da sta si Emma in Ana hkrati podobni in različni. Njuna podobnost je v tem, da obe prevarata svojega moža, vendar Ana ob tem občuti sram in krivdo, medtem ko Emma občutka slabe vesti nima. Razlikujeta se tudi v vzroku za nezvestobo. Ana se za ljubezensko afero z Vronskim odloči, ker do njega začuti pravo ljubezen, Emma pa se najprej z Leonom in Rodolphom zaplete iz dolgčasa, nato pa se v njej začnejo prebujati čustva. Na poti Emminega in Aninega propada stoji tudi družba. Živita v času, ko si moški lahko privoščijo veliko več kot pa ženske, ki morajo biti vdane in podrejene svojemu možu. Emma si želi biti del višjega sloja, vendar jo ta želja uniči, saj nima dovolj velike finančne podlage za ta prestop. Ana je del višjega sloja, kjer ženske, ki povzročijo javni škandal, izgubijo svoj ugled in status v družbi. Ana preveč pogreša zabave in blišč, kar jo pahne v depresijo.

Analizirala sem tudi njun odnos do otrok. Emma je ženska, ki ne premore materinske ljubezni. Želela si je sina, dobila pa je hčerko, ki je ne obožuje, saj se ji zdi, da jo hči spominja na vse njene nedosežene ideale. Ana pa ravno nasprotno svojega sina Serjožo obožuje, manj ljubezni pa nameni hčerki iz razmerja z Vronskim, saj si zanj ni želela biti žena. Želela si je samo njegove ljubezni in pozornosti, ne pa tudi družinskega življenja. Primerjala sem oba soproga in ugotovila, da sta si na nek način zelo podobna. V zakonsko razmerje sta se sicer spustila iz različnih razlogov, vendar oba pokažeta veliko skrb za svoji ženi. Karenin sicer do svoje žene nekaj časa čuti sovraštvo, medtem ko Charles svojo ženo navkljub njenemu prešuštvu neizmerno ljubi. Nazadnje sem se lotila še motiva samomora, ki je prisoten v obeh romanih. Ana svoje življenje konča s skokom pod vlak, Emma pa se ubije z arsenikom. Breme, ki ga nosita, postane zanju pretežko, zato vidita odrešitev le v smrti.

Ana Karenina in Emma Bovary sta osebi, ki ne uničita samo sebe, ampak tudi ljudi okoli sebe. Razumemo ju lahko kot borki, ki si želita boljšega statusa in več moči žensk, sicer pa bi lahko rekli, da sta sebični, saj ne znata ceniti tega, kar imata, in v želji po več nazadnje umreta.

7 VIRI IN LITERATURA

- Flaubert, Gustave. *Gospa Bovary: značaji s podeželja*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998. Prevedla Suzana Koncut.
- Tolstoj, Lev Nikolajevič. *Ana Karenina*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015. 1. Knjiga. Prevedla Gitica Jakopin.
- Tolstoj, Lev Nikolajevič. *Ana Karenina*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015. 2. Knjiga. Prevedla Gitica Jakopin.

- Barbarič Naskov, Nada. "Lev Nikolajevič Tolstoj: Ana Karenina". *Esej na maturi 2016*. Ur. Alenka Kepic Mohar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015.
- Cuderman, Vinko. "Gospa Bovary". *Esej na maturi 2011: razpotja ljubezni*. Ur. Vinko Cuderman in Janja Perko. Ljubljana: Intelego, 2010.
- Kos, Janko. *Morfologija literarnega dela*. Ljubljana: DZS, 1981.
- Lachman, Gary. *The Dedalus Book of Literary Suicides: Dead Letters*. Velika Britanija: Dedalus, 2008.
- Lavrin, Janko. *Tolstoj*. Maribor: Obzorja, 1969.
- Nabokov, Vladimir. *Eseji iz ruske književnosti*. Beograd: Iro Prosveta, 1984.
- Overton, Bill. *The Novel of Female Adultery: Love and Gender in Continental European Fiction, 1830-1900*. Združene države Amerike: St. Martin's Press, Inc., 1996.
- Šorli, Mihael. "Ana Karenina". *Esej na maturi 2016*. Ur. Irena Avsenik Nabergoj. Ljubljana: Intelego: 2016.
- Vitez, Primož. "Gospa Bovary in gospod Flaubert". *Gospa Bovary: značaji s podeželja*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.